

Márkus Péter kiállítása elé

SOMOGYI TAMÁS

Úgy érzem, magyarázattal tartozom, hogy miért nem egy hírneves művész, avagy egy tekintélyes műtész áll itt Önök előtt, hanem csak egy régi barát. Az ok egyszerű, Márkus Péter 23 évvel ezelőtt ugyanebben a térben rendezte meg élete első önálló kiállítását. Úgy látszik erre a furcsán sikerült eseményre mindenképpen reagálni kívánt, s ezért felkért engem – rám róva az emlékezés terhét –, hogy nyissam meg ezt a mostani kiállítást.

1989-90-ben a politikai rendszerváltás visszafordíthatatlanná vált korszakát éltük. A művészeti életben persze hamarabb elkezdődött ez a nagy, zűrzavaros átalakulás. Már főiskolás éveink meghatározó élménye volt ez, s szakmánk tanulása mellett fokozott szellemi tájékozódásra kényszerített. Miközben egyes kortársaink a főiskolai időszakban készült produkciói szinte egyenesen a kanonizált műtörténet lapjaira kerültek, mi művésszé érési folyamunkban ekkor jutottunk odáig, hogy önálló kiállításon mutassuk be eszmélődésünk első eredményeit. Csemniczky Zoltán jóvoltából pont itt, a Szerbtemplom terében. Talán épp erős szellemi önállóságra törekvésünk szülte az ötletet, nyissuk meg egymás kiállításait, kipróbálva magunkat ebben a műfajban is. Így aztán 1989-ben az én kiállításomon többen is beszédet mondhattak, 1990-ben Márkus Péter kiállítását én nyithattam meg.

Sajnos írásos nyoma nem maradt, csak emlékezetből próbálom rekonstruálni, mit is mondhattam. Azt tudom, hogy Daidalosz mitikus ősalakját is megidéztem, hogy jellemezni tudjam Péter tehetségének természetét. Vonzódását a különféle anyagok iránt, a velük való bánni tudást, jártasságot, az ebből fakadó, meg-megújuló inspirációt. Aztán próbáltam elemezni viaszveszejtési eljárással készült bronzainak különös dinamikát

* Elhangzott 2013. augusztus 2-án a balassagyarmati Szerbtemplom Galériában.

mutató terét, ahogy a térbeli vonalkötegek rajzolatai kitapogatják a teret, miközben magukba is engedik. Absztrakt faelemekből összeszerkesztett szobrainál a statikai helyzetüket találtam figyelemre méltónak, hogy billenékeny, labilis elemek egyensúlyozódnak ki, pillanatnyiságot, és valami élőlényyszerű érzékenységet sugallva. Azt hiszem, akkori megállapításaim helytállóak voltak, s a később született szobraira, akár e kiállítás anyagára is vonatkozathatóak.

De nem ettől vagy szónoki képességeim megcsillogtatásától vált emlékezetessé az a megnyitó. Hanem mert üres, nézőktől teljesen mentes térben kellett elmondanom. Történt ugyanis, hogy egy elemi erejű nyári vihar mind a Pestről várható kevés számú ismerőst, mind a helyi közönséget távol tartotta az eseménytől. A szobrok mellett nem volt itt senki, csak Csemniczky Zoli, mint házigazda, Márkus Péter, meg én.

Ez igen baljóslatú kezdet után, hál' istennek, Péter pályája szerencsésen alakult. Kitaró munkálkodását 1998-ban Munkácsy-díjjal jutalmazták, 2009-ben pedig már egy vastag monográfiában összegezte addigi életművét, Szombathy Bálint értő és alapos tanulmányával – hogy csak a legfontosabb állomásokat említsem.

Ahhoz, hogy a most itt látható, indiai korszakából való munkákhoz is néhány reflexiót fűzhessek, még nagyobb ívet kell húznom az időben. A kétezres években feltörő vágy India után, s a rendszeressé váló utazások Indiába, ennek gyökerei mélyen a gyerekkorba nyúlnak vissza. Édesanyja dolgozott Indiában, nagynénje neves indológus. Tehát családi indíttatásra, s nem valamiféle spirituális útkeresés miatt vágott bele ezekbe a mai napig elég kalandos körülményekkel terhes utazásokba. (Itt meg kell jegyezni, hogy többször tartott szobráskurzust Aurowille-ben, ebben a hetvenes években alapított, egyetemes szellemi központnak szánt városban. Jó kapcsolatai vannak a Rabindranáth Tagore által alapított Santinikétáni egyetemmel, ahová a húszas években Sass-Brunner Erzsébet és lánya zárandokolt a nagy költő után.) Dél-indiai tamil kézműves falvakba jár, hogy kitanulja az ottani nagyon ősi, de a mai napig élő hagyományú chóla-szobrászatot. Hindu isteneket megjelenítő szobrokat készítenek a hagyomány által minden ízében megkötött forma szerint, különleges bronzöntési eljárással. Számomra ebben az az érdekes, hogy tudatosan vagy alkatából adódóan Péter a legfrissebb kultúrantropológia elvei szerint jár el. Megismerni egy közösséget úgy tudunk a legmélyebben, hogy minél jobban hasonulva hozzájuk, részt veszünk mindennapi életükben, így nyerünk tapasztalatot. Ez a, tehát tudományosnak tekinthető, nagy alázattal végzett tevékenysége tisztán elkülönül autonóm művészi gyakorlatától. Furcsa továbbá, hogy ez a hatalmas India-élmény milyen szűk keresztmetszeten át szűrődik be művészetébe. Ez pedig az indiai kalligráfia felfedezése saját szobrászi elképzeléseinek megvalósítására. Az alapgondolat ez: síkbeli jelet térbeli

alakzattá transzponálni. Erre készít variációkat változatos anyagokból, kőből, alumíniumöntvényekből, hegesztett vasszerkezetekből, a virtuális tér számítógép adta lehetőségeiből. Érdekes ebből a szempontból vizsgálni a kiállítás anyagát. A kőből készült legősibb tamil jelek maradtak talán a legolvashatóbbak, itt a sík csak enyhén hullámzik, a felületek a régebbi szobrokról ismerős redőzöttséget kaptak. A hindu jeleket használó alumíniumöntvények a legjátékosabbak, amit a jelek kettőzésével, tükrözésével, elforgatásával ér el. A térben leginkább megmozgatottak a légies vázszerkezetből épített jelek, gyanítom, hogy itt a jelek belső arányain is módosított Péter. A virtuális térben tervezett szerkezeteken brutális hatást keltenek a burjánzó számítógép generálta elemek.

Végezetül egy sejtésemet szeretném megosztani Önökkel. Ha a címetek nézzük, feltűnik, hogy a számtalan jelből Péter világértelmező alapszavakat választ előszeretettel, föld, víz, tűz, levegő, vagy az üres tér indiai jele. Ez az irányultság eddigi szobrain is fellelhető. Ugy gondolom, valamiféle szemérmesen leplezett létfilozófiai érdeklődés munkál emögött.

S talán az sem véletlen, hogy a kiállítás fő darabja Síva isten, a „pusztítva teremtő” jele.

